

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

190 Ím az meg visszamégyen az árokra,
Ne lőhessenek emelcsős kapura,
Hegyekről es ne lássanak az várba,
Ez palánkok lönek ott nagy hasznokra.

195 Vége vagyon Egör vár állásának,
Kívöl, belől épített munkájának.
Immár mondom bennvaló tisztartóknak
Készülésöket ellenök basáknak.

200 Vitéz módra porkolábok Egörben
Dobó és Mecskei István az tisztben
Forgódnak, takarnak mindent hertelen,
Másfélezőrötvenkét esztendőben.

Ol gyakorta hallnak veszedelmeket,
Végházaknak terek miatt vesztöket,
Sok magyar vitéznek elesésöket,
Az császárnak foglalják ő földöket.

205 Lo-so-nci István elesött hadával,
Temesvár elkölt Lippával, Solmosval,
Maros két fele Csanádnak várával,
Tejjel-mézzel folyó tartományokkal.

210 Temesközbe nyukszik az Amhát basa,
Véle beglerbék és az Kászon basa.
Tiszán inset és Dunán túl egy basa:
Az budai beglerbék, Ali basa.

215 Az Balaton mellett Beszperín várát
Megvevé, császárnak tartá az házat,
Onnat siete, elkelé az Dunát,
Az Felföldön vön ő egynéhán házat.

220 Basa méne meg ő lakóhelyébe,
Ferdinándus király ez idő közbe
Egy szép hadat bocsáta segítségre,
Ördög Mátyás hadnagy ott az seregbe.

7. RÉSZ
(189–220. sor)

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

A várleírás zárlata és az 1552-es hadi helyzet

A szakasz fő témája

Tinódi lezárja az egri vár részletes topográfiai és építészeti bemutatását, majd rátér a közvetlen hadi előkészületekre. Felvázolja a tragikus 1552-es esztendő magyarországi hadi helyzetét, a délvidéki és felvidéki várak elesését, a török fővezérek felvonulását, valamint a királyi felmentő sereg érkezését.

Mi történik ebben a blokkban?

* **189–192. sor:** A Külső várban felépített kettős palánkrendszer egészen a várárokig húzódik vissza. Ennek a faföld szerkezetnek kettős, létfontosságú stratégiai szerepe van: egyrészt védi a Belső várba vezető felvonóhidat ("emelcsős") kaput a közvetlen tűzérési találatoktól, másrészt takarást biztosít, hogy a környező hegyekről a törökök ne láthassanak be a vár belsejébe.

* **193–200. sor:** Tinódi ünnepélyesen lezárja a vár külső és belső védműveinek, építési munkálatainak leírását. Ezután bemutatja a vár élén álló tiszttartókat és porkolábokat (várkapitányokat): Dobó Istvánt és Mecskei Istvánt. Ők ketten igazi vitéz módjára, hihetetlen energiával és gyorsasággal ("hertelen") intézkednek, szervezik a védelmet, és halmozzák fel az ellátmányt ebben a sorsfordító 1552-es esztendőben.

* **201–208. sor:** A védők folyamatosan kapják a rossz híreket a keresztény végvárak összeomlásáról, a magyar vitézek haláláról és arról, hogyan foglalja el a szultán (a "császár") a királyi Magyarország területeit. Tinódi név szerint is megemlíti a legnagyobb katasztrófát: Losonci István és serege hősie, de tragikus bukását Temesvárnál. Temesvár mellett elesett Lippa és Solymos, valamint a Maros folyó mindkét partja Csanád várával együtt – csupa gazdag, virágzó, "tejjel-mézzel folyó" magyar vidék került török kézre.

* **209–220. sor:** A költő számba veszi a fenyegető török seregeket: Temesközben állomásozik Ahmed (Amhát) pasa a beglerbéggel és Mohamed (Kászon) pasával. Eközben a Dunántúlon és a Tisza vidékén a budai pasa, Ali zseniálisan manőverezik. Ali pasa korábban már elfoglalta Veszprémet ("Beszperint"), majd átkelt a Dunán, és a Felföldön (a bányavárosok vidékén) is sorra vett be több várat ("házat"). Miután Ali visszatért a székhelyére, Ferdinánd király végre elszánja magát, és egy segélysereget küld a térségbe, amelynek egyik kiemelkedő hadnagya a korszak híres, vakmerő vitéze, Ördög Mátyás.

7. RÉSZ
(189–220. sor)

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Porkolábok:** Várkapitányok, várnagyok (itt Dobó és Mecskei).
- * **Forgódnak, takarnak:** Sürögnek-forognak, intézkednek, begyűjtik és felhalmozzák a szükséges készleteket.
- * **Hertelen:** Hirtelen, gyorsan, haladéktalanul.
- * **Végházaknak:** Végváraknak.
- * **Az császárnak:** Itt a török szultánnak (I. Szulejmánnak).
- * **Elkölt:** Elveszett, elesett, török kézre került.
- * **Amhát basa:** Ahmed pasa, a szultán seregeinek fővezére.
- * **Beszperín:** Veszprém régi neve (korabeli írásmódja).
- * **Vön ő egynéhán házat:** Elfoglalt, bevett néhány várat/erődítményt.

Érdekességek

- * **A "Tejjel-mézzel folyó" Kánaán elvesztése:** Tinódi a bibliai Kánaán leírását idézi ("tejjel-mézzel folyó tartományok"), amikor a gazdag délvidéki területek és Temesköz elvesztéséről beszél. Ezzel a költői képpel érzékelteti a kortársakkal a gazdasági és morális csapás nagyságát: Magyarország legértékesebb éléskamrája került pogány kézre.
- * **Ördög Mátyás, a legendás hadnagy:** A királyi seregben feltűnő Ördög Mátyás nemcsak a neve miatt volt félelmetes híré, hanem valóságos rettegésben tartotta a portyázó törököket. A családneve (gúnyneve) tökéletesen leírta azt a gátlástalan, villámgyors és kíméletlen harcmódot, amit a végvári összecsapásokban képviselt.

Történelmi háttér

Az 1552-es év a mohácsi csata utáni időszak legpusztítóbb török offenzíváját hozta. A szultán két hatalmas sereget indított el az ország teljes térdre kényszerítésére: Ahmed pasa délről pusztított és vette be Temesvárt (ahol a hős Losonci Istvánt a szabad elvonulás ígérete ellenére a törökök lefejezték), míg Ali budai pasa a Dunántúlt és a nógrádi várakat tarolta le. Eger vára előtt a két hatalmas, győzelmeiktől ittas sereg egyesült. Dobóék pontosan tudták, hogy Temesvár és a többi vár bukása után ők maradtak az utolsó védővonal, amely megakadályozhatja, hogy a török hódítás elérje a gazdag észak-magyarországi bányavárosokat és Kassát.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Milyen két nagy hadjárat egyesüléséből jött létre az Eger alá vonuló török főszereg, és kik voltak a szövegben említett legfontosabb török hadvezérek?

2. Irodalom:

Hogyan használja Tinódi a földrajzi nevek és a történelmi események (veszteségek) felsorolását a feszültség fokozására és az egri védők vállára nehezedő morális teher bemutatására?

3. Kreativitás:

Képzeld el a pillanatot, amikor Dobó István és Mecskei István a várudvaron állva hallgatják a futár jelentését Temesvár elestéről és Losonci István haláláról. Írd le 3 mondatban, hogyan reagál a két kapitány a lesújtó hírre, miközben egymásra néznek!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

Az Eger alá vonuló török főszereg Ahmed pasa délvidéki hadjáratának (Temesvár, Lippa, Csanád bevétele) és Ali budai pasa dunántúli, valamint nógrádi hadjáratának (Veszprém és a felföldi várak elfoglalása) egyesüléséből jött létre. A szövegben említett legfontosabb török vezetők Ahmed pasa (Amhát basa), a budai Ali pasa, valamint Kászon pasa voltak.

2. Irodalom:

Tinódi a földrajzi nevek (Temesvár, Lippa, Solymos, Csanád, Veszprém) és a tragikus események halmozásával egyfajta dominó effektust ábrázol, ahol az ország védművei sorra omlanak össze. Ez a katasztrofális lajstrom fokozza a drámai feszültséget, és rávilágít az egri védőkre nehezedő hatalmas morális teherre: a szöveg alapján a hallgatóság számára egyértelművé válik, hogy már szinte minden jelentős végvár elesett, így Eger maradt a kereszténység utolsó bástyája.

3. Kreativitás:

Dobó arcán egyetlen izom sem rándult, de a kezében tartott térképet olyan erővel szorította meg, hogy a nehéz papír szinte kettészakadt a markában. Mecskei mélyen a kapitánytársa szemébe nézett, majd lassan, elszántan megmarkolta kardja markolatát, jelezve, hogy ők nem fognak alkudozni a pogánnyal. A futár lihegését túlharsogva Dobó csak annyit mondott: „Akkor hát ami Temesvárnál elveszett, azt itt, Eger falainál fogjuk bosszúval megfizetni.”